Supli

Lakivaliokunnalle
27.10.2021

Lausunto vanhemmuuslain valmistelusta, HE 132/2021 vp

Suomen Uusperheiden Liitto ry lausuu näkemyksenään seuraavaa:

Hallituksen esitys vanhemmuuslaiksi yhdistää äitiyslain ja isyyslain yhtenäiseksi kokonaisuudeksi on ilahduttavaa. Uudistus on tarkoituksenmukainen, mutta valitettavan suppeasti valmisteltu, eikä tuo muutoksia niihin haasteisiin, joita perheet nykytilanteessa kohtaavat.

Oikeudellisen vanhemmuuden vahvistaminen on tärkeää lapsen edun ja hänelle tärkeiden vanhemmuussuhteiden pysyvyyden ja jatkuvuuden vahvistamiseksi. Kotikuntalakiin pohjaavista lähi- ja etävanhemmuskäsitteistä olisi merkityksellistä luopua. Lapsen hyvinvoinnin tukemiseksi tasavertaiset, oikeudelliset vanhemmuussuhteet sekä lapsen oikeus yhteydenpitoon molempien vanhempiensa kanssa eron jälkeen, ovat olennaisia muutoksia yhteistyövanhemmuuden vahvistamiseksi niin erotilanteissa kuin niiden jälkeen.

Yhden tai kahden huoltajan/ vanhemman lainsäädäntöjärjestelmä malli ei sovellu lasten kasvualustana toimiviin monimuotoisiin perhemalleihin. Vanhemmuuteen verrattava merkityksellinen kiintymyssuhde voi syntyä joko biologisen vanhemmuuden tai sosiaalisen hoivasuhteen kautta. YK:n lapsen oikeuksien sopimus korostaa, että vanhemmilla on ensisijainen ja yhteinen vastuu lapsen kasvatuksesta ja kehityksestä lapsen edun mukaisesti. Lisäksi valtion on tuettava vanhempia lasten kasvatuksessa. Lapsen oikeuksien sopimus ei arvota tai sulje pois mitään vanhemmuuden muotoja: geneettistä, raskauden kautta muodostunutta tai sosiaalista vanhemmuutta.

Suomalaisista lapsiperheistä lähes 10 % on Tilastokeskuksen perhetilastossa määritelty uusperheiksi. Näiden perheiden lisäksi tilastoimatta jää merkittävä määrä uusperheitä, joissa vuoroasuva uusperheen lapsi on kirjoilla toisessa kodissaan. Tilastot eivät myöskään tunnista uusperheitä, joissa molemmat vanhemmat ovat samaa sukupuolta tai toisen puolison lapsi on yli 18-vuotias. Uusperheiden lapsille on erityisen tärkeää, että lasten ja perheiden palveluissa, lainsäädännössä ja sosiaaliturvassa huomioidaan kaikkien lasten olemassa olevat perhesuhteet.

Suomalaisessa järjestelmässä oikeudellinen vanhemmuus vaikuttaa esimerkiksi vanhemman mahdollisuuteen saada työn ja perheen yhteensovittamiseen tarvittavia joustoja, lapsille ja perheille suunnattuja palveluja sekä sosiaaliturvaa. Palvelurakenteiden rajallisuus on omiaan eriarvoistamaan perheitä sekä kasvattamaan lasten ja nuorten syrjäytymisen riskiä.

Lainsäädännössä ei tunnisteta esimerkiksi vuoroasuvaa lasta, hänen perhetilannettaan eikä sen oikeudellisen vanhemman asemaa sosiaaliturvajärjestelmässä, jonka luona lapsi ei ole kirjoilla. Tämä johtaa ilmiöön, jota kutsumme rakenteelliseksi vieraannuttamiseksi.

Rakenteellinen vieraannuttaminen on sitä, että lapsen ja tämän vanhemman välinen suhde vaarantuu yhteiskunnan rakenteista johtuvista syistä. Lapsella ei esimerkiksi sosiaaliturvan puutteellisuuden tai palvelujen puuttumisen vuoksi ole mahdollisuutta ylläpitää suhdetta

molempiin vanhempiinsa, olla molempien vanhempiensa hoidettavana tasa-arvoisesti eron jälkeen. Taloudellisista syistä vanhemmat voivat joutua myös muuttamaan kauas toisistaan, jolloin vuoroasuminen käy käytännössä mahdottomaksi.

Rakenteellista vieraannuttamista edustaa myös nykytilanne, joissa eropalvelut ovat täysin riittämättömällä tasolla. Esimerkiksi lastenvalvojien jonotusajat ovat pääkaupunkiseudulla lähempänä puolta vuotta, mikä johtaa siihen, että perheet joutuvat hakemaan tapaamisia ja huoltoa koskeviin kiistoihin ratkaisuja suoraan käräjäoikeudesta, jossa jonot ovat lyhyemmät. Tämä synnyttää ylimääräistä kuormitusta käräjäoikeuksille ja kärjistää turhaan vanhempien välisiä tilanteita.

Selkiyttämällä lainsäädäntöä ehdotetulla tavalla ja vähentämällä lastenvalvojien turhaa kuormittamista vanhemmuuden tunnustamiseen liittyvillä asiakirjoilla voitaisiin mahdollisesti parantaa eropalvelujen saatavuutta. Lisäksi tarvitaan niin uusperhe- kuin erotilanteisiin laajaa ja systemaattista matalan kynnyksen tukea yhteistyössä palvelujärjestelmältä ja järjestökentältä.

Suomen Uusperheiden Liitto on pettynyt vanhemmuuslain valmisteluun siltä osin, kun se jättää tunnistamatta uusperheissä elävien lasten tosiasialliset perhesuhteet ja rajoittaa lainsäädännön mahdollisuuksia vahvistaa lapsen kannalta olennaiset perhesuhteet myös oikeudellisesti sitovalla tavalla.

Liitto toivoo, että hallitus käynnistää pikimmiten laajapohjaisen selvityksen vanhemmuuden sääntelyn sekä perheiden palveluiden uudistustarpeiden selvittämiseksi.

Lisätietoja:
Kirsi Heikinheimo
toiminnanjohtaja
Suomen Uusperheiden Liitto ry
0406891518
kirsi.heikinheimo@supli.fi